

Simpozij OBDOBJA 42

Ivan Smiljanić

Prešernov kult v letih po drugi svetovni vojni

---

objavljeno v:

Andraž Jež (ur.): *Slovenska literatura in umetnost v družbenih kontekstih.*

Obdobja 42. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2023.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-42/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2023.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

PREŠERNOV KULT V LETIH PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Ivan Smiljanić

Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana
ivan.smiljanic@inz.si

DOI:10.4312/Obdobja.42.35-41

Številni politični režimi se v želji po legitimaciji svoje oblasti sklicujejo na kulturno izročilo, pri čemer pogosto prikrojijo sporočila v kanoniziranih delih in biografije znanih ustvarjalcev. Pojav je mogoče analizirati skozi odnos socialistične Jugoslavije do Franceta Prešerna. Pesnika so med drugo svetovno vojno partizani začeli predstavljati kot zgodnjega revolucionarja in preroka osvoboditve Slovencev. Podoba »partizanskega« pesnika je bila razširjena tudi v prvih povojnih letih, ko se je krepila skozi številne zapise, proslave in spominske projekte.

France Prešeren, kulturni kult, spomeniki, javni spomin, Jugoslavija

In order to legitimize their power, many political regimes invoke cultural tradition, often tailoring the messages of canonized works and the biographies of famous artists. This phenomenon can be analyzed through the attitude of socialist Yugoslavia toward France Prešeren. During the Second World War, the Partisans began to portray the poet as an early revolutionary and a prophet of the liberation of the Slovenians. The image of the »Partisan« poet was also widespread in the first postwar years, when it was strengthened through numerous writings, celebrations, and memorial projects.

France Prešeren, cultural cult, monuments, public memory, Yugoslavia

1 Uvod

Prisvajanje osebnosti iz sveta kulture je od moderne dobe značilnost številnih ideološko raznolikih političnih režimov.¹ Mnogi oblastniki se sklicujejo na avtoriteto znanih književnikov, likovnikov, filozofov in drugih, s čimer želijo povedati, da zvesto sledijo njihovi zapuščini in jo ohranjajo pri življenju. Za tem argumentom se skriva poskus naslanjanja na uveljavljene tradicije določenega naroda in njegovo kulturno izročilo z namenom utrjevanja lastne oblasti. Idejni nauki in sporočila kulturnikov, na katere se sklicuje ta ali ona oblast, morajo biti v večini primerov ustrezno selekcionirani, kar pomeni, da se iz širokih opusov izbere nabor del ali zgolj parol (lahko tudi izvzetih iz konteksta), ki utrjujejo ideologijo oblasti, medtem ko so ostala nekompatibilna sporočila potisnjena ob stran in v pozabo. Najpogosteje so na tak način uporabljana dela že pokojnih ustvarjalcev; s tem se je odprla možnost

1 Prispevek temelji na izsledkih, objavljenih v knjižni različici avtorjeve magistrske naloge (Smiljanić 2021).

zagotavljanja, da bi kulturnik, če bi bil še živ, nedvomno podpiral oblast in njeno ideologijo, saj možnosti, da bi ta trditvam ugovarjal, seveda ni. V 19. stoletju je imelo prisvajanje še en namen, namreč krepitev nacionalne zavesti, dela priznanih ustvarjalcev v okviru evropskih nacionalističnih gibanj pa so bila uporabljena kot dokaz visoke stopnje kulture določenega naroda, na podlagi katere so lahko zahtevali večjo stopnjo avtonomije ali javno rabo svojega jezika. Četudi je v 20. stoletju ta element izgubil na teži, je prisvajanje kulturnikov ostalo prisotno, le da so si jih istočasno lastile različne skupine v eni državi in jih hkrati odrekale drugim.

Slovenski prostor ima dolgo zgodovino političnega prisvajanja kulturnih ustvarjalcev. Glede na politično razcepljenost, na podlagi katere so v devetdesetih letih 19. stoletja nastale katoliška, liberalna in socialdemokratska stranka, ni presenetljivo, da so se v strankah razvile raznolike interpretacije slovenske preteklosti, v katerih so nastopale, pogosto z razmeroma enostavnim črno-belim upodabljanjem, številne osebnosti, med njimi tudi književniki. Niso bili redki primeri, ko so si eno in isto osebnost lastili v več političnih taborih hkrati ter z različnimi biografskimi podrobnostmi ali odlomki iz njihovih del dokazovali vzporednice med izbrano osebo in lastno skupino.

Eden najbolj politično zaželenih slovenskih kulturnikov je bil (in je še vedno) dr. France Prešeren. Nesporni naziv največjega slovenskega pesnika in njegova vsesplošno priznana vloga pri razvoju slovenščine kot jezika visoke literature sta ga naredila za zelo priljubljeno izbiro političnih veljakov, ki so želeli poudarjati svojo duhovno navezanost na njegovo delo. Medtem ko so bili manj primerni fragmenti njegove biografije (alkoholizem, izvenzakonsko očetovstvo, interes za mladoletna dekleta) postavljeni v ozadje, je mogoče že od njegove smrti spremljati politično apropiacijo njegovega dela, predvsem mladoslovenske in pozneje liberalne strani, medtem ko je katoliški tabor zaradi domnevne moralne spornosti Prešernovih pesmi pesnika zavračal. Vrba kot rojstni kraj in Kranj kot kraj Prešernove smrti sta se že konec 19. stoletja vzpostavila kot spominska kraja – množično so ju obiskovali pesnikovi častilci, ki so mu posvetili tudi vrsto čitalniških prireditev ter mu odkrili nekaj spominskih obeležij. Odnos do Prešerna je spominjal na religiozno čaščenje, zato je mogoče o pesniku govoriti tudi kot o kulturnem svetniku (Dović 2017). Tudi med obema vojnama je skušala monarhična Jugoslavija pesnika predstavljati kot enega od idejnih vodij jugoslovanske ideje, le da je bil domet te razlage majhen. Prešeren je bil tako močneje prisoten med pristaši avtonomističnih in proticentralističnih gibanj.²

2 Prešeren kot revolucionar in partizanski prerok

Med obema vojnama je bil Prešeren prvič deležen tudi obširnejše obravnave z marksističnega stališča, predvsem v dveh besedilih: v razpravi *Razvoj slovenskega narodnega vprašanja* (1939) Edvarda Kardelja in eseju *Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom* (1941), ki ga je v reviji *Sodobnost* objavil Boris Kidrič. Oba avtorja sta naslikala binarno podobo slovenske zgodovine, v kateri so obstajale redke

2 Za obširnejšo obravnavo političnih prisvajanj Prešerna med obema vojnama gl. Smiljanić 2021: 43–52.

napredne sile, ki so razvoj Slovencev pospeševale, in prevladujoča konservativna klika, ki je bila v tesni navezavi z oblastjo in je skušala vsakršno svobodomiselnost zatreti. Prešerna in njegov krog je Kardelj (1957: 185) razglasil za revolucionarne demokrate, ki so v predmarčni dobi kot edini na Slovenskem ohranjali duhovne vezi z evropskimi demokratičnimi gibanji. Na drugi strani so njihova prizadevanja omejevali Jernej Kopitar, Janez Bleiweis s staroslovenci in ilirsko gibanje, ki naj bi bili podporniki reakcionarnega avstrijskega absolutizma. S tem je bil »ves duh Prešernove pesmi v kričočem nesoglasju z absolutističnimi razmerami in mentaliteto sodobne vrhne slovenske družbe« (Kidrič 1972: 81). Kot sta tolmačila Kardelj in Kidrič, so Prešernovo revolucionarno izročilo nadaljevali posamezni slovenski velikani napredne misli, med njimi Fran Levstik in Ivan Cankar.

Marksistična interpretacija Prešerna se je še razširila med drugo svetovno vojno. Pesnikova sporočila so tedaj uporabljali na obeh nasproti si stoječih straneh in med skupinami znotraj taborov. Nemški in italijanski okupator sta Prešerna predstavljala kot ustvarjalca, ki se je zgledoval po vzorih iz njune književnosti, zato je bil uporabljen kot primer slovanskega ustvarjalca, ki je s sledenjem višje razvitim kulturam oplemenitil tudi domači narod. Slovenski protirevolucionarni tabor se je na Prešerna skliceval predvsem ob proslavah 8. februarja in podeljevanju literarnih nagrad. Daleč najpodrobneje definiran odnos do Prešerna, kot tudi do celotne slovenske kulture, se je razvil med partizani. Kulturi so v partizanskem gibanju priznavali velik pomen, tako rekoč enakovreden osvobodilnemu boju, zato so v številnih člankih, govorih, parolah in imenih vojaških enot evocirali slovenske kulturne velikane. Prešerna so med njimi izbrali za osrednjo osebnost tistega dela zgodovine, ki ga je literarni zgodovinar Viktor Smolej poimenoval »slovenska pozitivna preteklost«, saj je partizansko gibanje »od prvih dni videlo v Prešernu idejnega velikana, čigar duhovno dediščino samo prevzema in čigar daljni nacionalni in človečanski misli hoče v naših dneh izvojevati zmago« (Smolej 1955: 5). Partizani so se identificirali s Prešernovimi sporočili svobode, bratstva in upora proti krivici, zato so se imeli za njegove duhovne dediče, pa tudi za dediče drugih naprednih duhov slovenske zgodovine, v imenu katerih so bili bitke proti okupatorjem. To so med vojno poudarjali skozi skrivno slavljenje Prešerna s pomočjo ilegalnih komemoracij, radijskih oddaj, branja *Poezij* v taboriščih, tiskanja pesmi ... Prešeren je, skratka, v partizanskem gibanju dobil status preroškega vidca, tako da so se okoli njega razvili zametki kulta – slavilnega odnosa, ki je poudarjal njegovo veličino in pomembnost ne le za partizansko gibanje, temveč za celoten slovenski narod.

Posebej svečano je bila med partizani leta 1944 obeležena stoletnica nastanka Zdravljice, tik pred koncem vojne pa je Predsedstvo Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta dan Prešernove smrti razglasilo za slovenski kulturni praznik. Ob tej priložnosti je Boris Kidrič ocenil, da je bila neskladnost med Prešernovo vizijo in slovensko resničnostjo končno ukinjena. Poudaril je, da je bil pesnik »znanilec, v umetniškem pogledu pa neposredni tvorec« svobode, ki so si jo Slovenci izborili skozi narodnoosvobodilni boj pod vodstvom komunistične partije, medtem ko »je

dandanes narod končno veljavno izpljunil« vse zastarele in protislovenske pojave: »bleiweisovstvo, vseznanaroddomcesarjevstvo, drobtiničarstvo in zaplotništvo« (Kidrič 1945: 2).

V prvih povojnih letih se je Prešernova podoba še naprej razvijala v smeri, ki je bila načrtovana med partizani. Država je težila k vzpostavitvi množične proletarske kulture, s čimer bi kultura pripadla delavstvu. Pri tem se je Jugoslavija zgledovala po tedanji najpomembnejši vzornici, Sovjetski zvezi, ki je v tridesetih letih vzpostavila kult Aleksandra Sergejeviča Puškina kot sovjetskega nacionalnega pesnika. Tudi Prešeren naj bi kot simbol nacionalno in kulturno raznolike, toda idejno enotne države pripadel delavstvu, Jugoslovani pa bi s tem postali lastnik kulturnega izročila, kar bi jim omogočilo, da kulturo tudi sami soustvarjajo. Slavljeni odnos do pesnika je po svoji strukturi spominjal na politični kult osebnosti. Slavljeni kulturi so bili predvsem posledica dejavnosti oblastnih struktur, ki so jih promovirale, organizirale in ohranjale aktualne, sočasno pa so skušale dajati vtis, da se je slavljenje spontano pojavilo med množicami. Tak vtis naj bi zbudile razkošne proslave ob praznovanju jubilejev, kot sta stoletnica izida *Poezije* leta 1947 in stoletnica Prešernove smrti leta 1949, na katerih niso manjkali politični veljaki in na katerih so zbrane množice vzklikale ne le v Prešernovo, temveč tudi v čast Tita in Jugoslovanske armade, pred letom 1948 pa še v čast Stalina in Sovjetske armade. Širjenje pesnikovega kulta je bilo sprva sicer projekt, upravljan »od zgoraj«, vendar je bil do konca štiridesetih let uspešno implementiran in diseminiran med ljudmi, ki so aktivno sodelovali pri slavljenju, od šolskih proslav do prebiranja pesmi. S tem je socialistična Jugoslavija dosegla, česar njene predhodnice niso: habsburška monarhija Prešernu kot potencialnemu pobudniku slovenskih nacionalnih gibanj že v izhodišču ni bila naklonjena in ga ni promovirala, monarhična Jugoslavija pa je pesnika sicer skušala uporabiti kot predhodnika jugoslovanstva, vendar svoje interpretacije ni uspešno razširila.

Nova oblast je Prešerna oblikovala tako v vsebinskem, zgodovinskem in političnem kot tudi vizualnem smislu. Ob zagotavljanju, da je pesnik šele zdaj prvič v zgodovini pravilno razumljen, je postal ikona partizanskega gibanja, neredko označen tudi za predhodnika partizanstva, in revolucionarni borec za svobodo, ki je že stoletje pred izbruhom vojne napovedal težko preizkušnjo za Slovence, iz katere bodo izšli zmagoslavni in svobodni. Te utemeljitve so avtorji spisov in časopisnih prispevkov o Prešernu v prvih povojnih letih dokazovali s pomočjo izbranih verzov iz Zdravljice ter Uvoda h Krstu pri Savici, ki so najbolje izražali sporočila boja, enakopravnosti in svobode oz. osvoboditve. Preostalo Prešernovo delo je bilo v ideoloških in propagandnih kontekstih zapostavljeno in verzi drugih del še zdaleč niso bili uporabljeni tako pogosto (Smolej 1955: 6). Kljub temu se je povečalo zanimanje za pesnikovo materialno zapuščino. V Kranju so, denimo, potekali številni projekti, usmerjeni k obnovi in dostojni prezentaciji pesnikove dediščine, med drugim urejanje hiše njegove smrti (muzej je bil v njej odprt leta 1964) in spominskega parka – Prešernovega gaja – na nekdanjem pokopališču, kjer je njegov grob. Prav tako so bili vsi zasebni lastniki Prešernovih rokopisov pozvani k njihovi prostovoljni

predaji v javno last. Podobno simbolno pomenljive so bile iniciative za prevod vseh Prešernovih nemških pesmi v slovenščino in preimenovanje uličnih imen. V Ljubljani so leta 1949 Marijin trg preimenovali v Prešernov trg, Bleiweisova cesta je postala Prešernova cesta, dotedanja Prešernova ulica pa Čopova ulica.

Spremenila se je tudi Prešernova vizualna podoba. Ker izvorni pesnikov portret ne obstaja oz. še ni bil najden, se je ponudila priložnost, da se v novem družbenem sistemu oblikuje tudi njegovo novo obličje. Glede na predvojni čas, ki je pesnika upodabljal kot razmišljujočega, krhkega, zaskrbljenega in vase zaprtega posameznika, je bil »partizanski« Prešeren krepak, zdrav, odločen in optimističen; razliko je mogoče spremljati tudi znotraj opusov istih likovnikov (Globočnik 2005: 266–267). Novo pesnikovo podobo najbolje ilustrirajo lesorez Franceta Miheliča (1945) ter kipa, ki ju je Frančišek Smerdu ustvaril za Kranj: najprej doprsnega (1949) in nato v sodelovanju s Petrom Lobodo še celopostavnega nadnaravne velikosti (1952).

Dobršen del zapisov o Prešernu iz prvih povojnih let je prišel izpod peresa zamejene skupine ljudi. Poleg misli iz predvojnih Kardeljevih in Kidričevih spisov so Prešernovo vlogo v novem družbenem kontekstu opredeljevali predvsem filozof in sociolog kulture Boris Zihlerl, avtor razprav o socioloških okoliščinah Prešernovega življenja in dela, univerzitetni profesor in akademik dr. France Kidrič, avtor podrobnih pozitivističnih razprav o Prešernovem življenju (in manj o delu), ter literarni zgodovinar dr. Anton Slodnjak.

Pesnikova biografija, kot se kaže v prvih povojnih zapisih navedenih avtorjev (Slodnjak 1946; Kidrič 1949; Zihlerl 1951), je bila sestavljena iz zaporedja predpostavk in izhodiščnih trditev, usklajenih z marksističnim ideološkim okvirjem jugoslovanske države, tako da so navedeni podatki pogosto problematični. V skladu s temi interpretacijami se je Prešeren rodil v reakcionarni, gospodarsko zaostali habsburški monarhiji (četudi se je industrializacija države pričela že za časa Prešernovega življenja), kjer je bil kot pomeščanjen kmečki sin povsod tujec, čeprav takšna usoda ni bila nobena redkost. Po zagotovilih piscev je bil naperjen proti vplivu krščanstva in Cerkve, saj njegov opus »odseva rezko odklonilno stališče do te duhovne garde absolutizma« (Zihlerl 1951: xvii), vendar je bil pesnikov odnos do teh vprašanj bistveno kompleksnejši od golega zavračanja. Temni mesti v Prešernovi biografiji pripadata Kopitarju in Bleiweisu, ki sta v marksističnih prikazih slovenske zgodovine upodobljena kot zadržana zaviralca slovenskega političnega razvoja in nacionalnega boja. Na drugi strani sta v pozitivnih barvah naslikani podobi Čopa in Smoleta, Smoletov posestniški status pa je omiljen skozi trditev, da je bil razsvetljen in do svojih podložnikov dober. Pisci tudi Prešernovo nesrečo v ljubezenskih zvezah interpretirajo skozi sociološko prizmo, saj za neuspehe ne krivijo njega, temveč duhovno ozko meščansko okolje; Ano Jelovšek naj bi pri zvezi s pesnikom vodil en sam cilj, namreč »priboriti si zakon s Prešernom in s tem naslov in čast gospe« (Slodnjak 1936: 35) (drugih neprijetnih lastnosti, zlasti alkoholizma, avtorji ne omenjajo). Prav reakcionarno, proti svobodoljubju uperjeno okolje monarhije naj bi bilo po marksistični razlagi za Prešerna usodno, saj se ni mogel sprijazniti z življenjem v takšni državi.

Družbene razmere naj bi s selitvijo v Kranj povzročile njegovo duševno kapitulacijo, ki se je sklenila s smrtjo in brez družbenega priznanja. Problematične so tudi navedbe, da so bili Prešernovi osebni nazori strogo ateistični in protikatoliški, saj naj bi bila vsaka religija zanj le »ena izmed mnogih ideologij« (Ziherl 1951: xxiv), ter da se je v filozofskem smislu bližal heglovstvu. Pisci so zavračali danes povsem ustaljeno trditev, da pesnik pripada romantizmu, češ da je vedno izhajal iz realizma. Motiv za Prešernovo ustvarjanje so povezovali z razrednim bojem, točneje s Prešernovo domnevno željo po kulturnem povzdignjenju zatiranih kmetov, ker naj bi bile njegove pesmi »orodje nacionalnega osveščanja slovenskih ljudi, dviganja njihove plebejske zvesti, njihovega prepajanja z idejami antifevdalnega humanizma in revolucionarnega demokratizma« (Ziherl 1951: ix), čeprav je bila njegova poezija namenjena predvsem izobraženemu bralstvu.

Projekt kanonizacije in ritualizacije Prešerna, v socialistični družbeni ureditvi interpretiranega kot protokomunističnega revolucionarja, je bil prvi primer s strani državne oblasti podprte razlage pesnika, ki je postal splošno razširjen in prisoten tudi med državljani, vendar je imela razprostranitev »partizanskega« Prešerna od začetka petdesetih let tudi nepredvidene posledice demokratizacije njegove podobe. Državni monolog je z oglašanjem novih deležnikov – od literatov do literarnih zgodovinarjev in likovnikov –, ki so začeli prikazovati drugačne pesnikove interpretacije, postal dialog. Tudi fokus znanstvenih raziskav se je oddaljil od Prešernovega življenja in obdobja ter se vrnil na tisto področje, ki pesnika dela izjemnega: njegovo pesniško delo. Pri tem je pomembno sodeloval Josip Vidmar (ki je, četudi nemarksist, v jugoslovanskem političnem in kulturnem življenju zavzemal vidno vlogo). V polemiki z Borisom Ziherlom je Vidmar zavrnil trditev, da je osrednji motiv Prešernovega dela svoboda, in postavil tezo, da jedro opusa predstavlja »vsekakor ljubezen, erotika« (Vidmar 1973: 94), kar je misel, ki je v spisih o Prešernu iz prvih povojnih let ni mogoče najti. Prikazovanje Prešerna kot revolucionarja je v prvi polovici petdesetih let zamrlo in Prešeren v državnem imaginariju ni več igral tako vidne vloge. Ne glede na to njegov status ni bil omajan, saj je bil v različnih krogih in kontekstih nenehno aktualiziran na nove načine. Vse več pogledov na Prešerna, ki so se pojavljali skozi čas, je dokaz nenehne pozornosti, ki je je deležen pesnik, in potrjujejo, da med Slovenci ostaja nesporna kulturna avtoriteta, ki mu nihče (več) ne oporeka prvenstva med slovenskimi pesniki in izjemnega položaja v korpusu slovenske književnosti in slovenske kulture nasploh. S tem se Prešeren vsakič napolni z drugačno vsebino, pomeni in sporočili, vendar se prav s tem vedno znova aktualizira. Tudi zato je Prešeren ob osamosvojitvi Slovenije zlahka postal nacionalni pesnik novonastale države.

3 Zaključek

Zaradi velikega simbolnega kapitala so nacionalni pesniki že od konca 19. stoletja predmet številnih prisvajanj in mnogih (re)interpretacij, posebej v političnem kontekstu. To se je zgodilo tudi s podobo in opusom Franceta Prešerna, ki so ga za svojega razglašale številne politične in kulturne skupine na Slovenskem. Med

najuspešnejše tovrstne projekte sodi interpretacija Prešerna, njegovega opusa in časa skozi marksistično optiko, ki so ga vzpostavili vodilni slovenski komunisti pred drugo svetovno vojno in med njo, ko se je med pripadniki partizanskega gibanja razširila podoba Prešerna kot preroka slovenske osvoboditve in idejnega predhodnika osvobodilnega gibanja. V prvih povojnih letih je pesnikova podoba kot protokomunističnega revolucionarja ostala prisotna v časopisju, monografijah in slavnostnih govorih. Oblast je uspela popularizirati »partizanskega« Prešerna in njegov opus med državljani, kar predstavlja prvi uspešni primer diseminacije s strani države podprte podobe slovenskega nacionalnega pesnika med državljani. Od začetka petdesetih let je revolucionarna različica Prešerna izgubljala vpliv, saj so jo začeli prevpraševati v različnih kulturnih in političnih krogih. Vključevanje vedno novih glasov in pogledov v razpravo je pesnika ohranjalo aktualnega do razpada države in onkraj njega, ko je brez posebnih pomislekov ponovno postal slovenski nacionalni pesnik.

Literatura

- DOVIČ, Marijan, 2017: *Prešeren po Prešernu: kanonizacija nacionalnega pesnika in kulturnega svetnika*. Ljubljana: LUD Literatura.
- GLOBOČNIK, Damir, 2005: *Prešeren in likovna umetnost*. Celje, Celovec, Gorica: Mohorjeva družba.
- KARDELJ, Edvard, 1957: *Razvoj slovenskega narodnega vprašanja: druga, pregledana in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- KIDRIČ, Boris, 1945: Nekaj misli ob obletnici Prešernove smrti. *Slovenski poročevalec* VI/4. 2.
- KIDRIČ, Boris, 1972: *Izbrano delo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- KIDRIČ, France, 1949: *Prešernov album*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- SLODNJAK, Anton, 1946: O Francetu Prešernu in njegovih poezijah. France Prešeren: *Poezije doktorja Franceta Prešerna: z dodatkom v Poezijah nepriobčenih pesmi*. Ljubljana: Slovenski knjižni zavod. 5–39.
- SMILJANIČ, Ivan, 2021: *Lovorovi gozdovi in krompir: Prešernov kult v socializmu*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
- SMOLEJ, Viktor, 1955: Prešeren v narodnoosvobodilni borbi. *Kronika* III/1. 5–14.
- VIDMAR, Josip, 1973: Prešernova lirika. France Prešeren: *Prešeren*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 93–105.
- ZIHERL, Boris, 1951: Francè Prešeren – pesnik in mislec. France Prešeren: *Poezije dóktorja Fr. Prešérna*. Beograd: Jugoslovenska knjiga. ix–liiii.